

บทความวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิจิตรา สีคาโมโต้
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อคติต่อชนชาติในการนำเสนอข่าวกรณีแรงงานพม่า ในประเทศไทยของสื่อมวลชนและทัศนคติของคนไทย ต่อแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

บทคัดย่อ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเดินทางข้ามรัฐชาติเป็นเรื่องง่ายตายด้วยราคาการเดินทางที่ถูกลงและความสะดวกสบายที่มีมากขึ้น การเดินทางย้ายถิ่นฐานและแสวงหาแหล่งงานในต่างประเทศได้กลายเป็นเรื่องปกติของคนยุคปัจจุบันทั้งในกลุ่มแรงงานทักษะสูงและผู้ใช้แรงงานระดับล่าง อันถือเป็นปรากฏการณ์ของการสร้างภาคประชาสังคมโลกที่ทำให้ผู้คนได้ผสมผสานกลมกลืนข้ามวัฒนธรรมและรัฐชาติได้อย่างแนบเนียน ทั้งนี้ในส่วนของพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาคมอาเซียนที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 - 2000 ได้นำไปสู่การเปลี่ยนโครงสร้างการจ้างงานและระบบแรงงานในภูมิภาคอย่างสิ้นเชิง โดยประเทศไทยนับเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่สะท้อนความต้องการแรงงานต่างชาติที่เพิ่มขึ้นจากแนวโน้มการขาดแคลนแรงงานภายในประเทศ ทั้งนี้ด้วยสถานะของการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งยังคงต้องพึ่งพิงแรงงานระดับล่างค่อนข้างสูง ทำให้ประเทศไทยคือแหล่งรองรับแรงงานเพื่อนบ้านมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา โดยแรงงานเพื่อนบ้านเหล่านั้นหลายคนได้ตั้งถิ่นฐานในไทย พร้อมกับได้แปลงเป็นพลเมืองสัญชาติไทยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากการเข้ามาอาศัยและพำนักพักพิงในประเทศไทยของแรงงานเพื่อนบ้านเหล่านี้ย่อมนำมาซึ่งความขัดแย้งและความเกลียดชังภายในพื้นที่ระหว่างแรงงานข้ามชาติและพลเมืองไทย โดยเฉพาะกรณีของการเบียดบังการใช้บริการสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลหรือโรงเรียน ทั้งนี้บทความวิจัยชิ้นนี้ได้ลงศึกษาทั้งในส่วนของทัศนคติและมุมมองของสื่อมวลชนไทยที่มีต่อแรงงานต่างชาตินามว่า พม่า เพื่อเป็นฐานในการลงพื้นที่ศึกษาสภาพความเป็นจริงจากทัศนคติของคนในพื้นที่ โดยเน้นไปที่เขตเทศบาลเมืองมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีแรงงานเพื่อนบ้านชาวพม่ากระจุกตัวอยู่เยอะที่สุด ด้วยการศึกษาผ่านเนื้อหาสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ไทย รวมไปถึงการสนทนากลุ่มเพื่อเสาะแสวงหาข้อมูลของผู้คนในพื้นที่เมืองมหาชัย ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับกลุ่มแรงงานเพื่อนบ้าน อันจะนำมาซึ่งข้อมูลที่น่าไปสู่การวิเคราะห์การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังในอันที่จะได้ข้อมูลไปสู่การศึกษาในเชิงลึกถึงความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนอันจะนำไปสู่การจัดทำแผนและนโยบายภาครัฐเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนต่อไป

คำสำคัญ : ความขัดแย้งเชิงชนชาติ, คนไทย-แรงงานพม่า, การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง

Prejudice in Thai Media Coverages toward Burmese Labor and Thai Stereotype toward Burmese Labor in Samutsakorn

Abstract

In the Globalizing world where ethnoscape has been operating, human beings flow around the world easier, cheaper and freer. Both white and blue collar workers are seeking better places to work and establish their lives. An idea of "global civil society" seems to be realistic. In the ASEAN community, the socio-economic restructuring that took place between the 1990s and the 2000s has created the transformation of labors. Thailand is one of illuminating examples where foreigners cover domestic labor demand. Thailand, as a middle-income country, regards labor incentive as a significant component of its industrial development, and demands a large number of labors. The number of labors migrated from neighboring countries into Thailand have, thus, been increased from the 1990s and some of them have settled down in Thailand as Thai citizens. Those foreign labors and their families use local public facilities and services such as education and healthcare without paying taxes, which will cover necessary expenses to maintain and run those facilities and services. This paper examines disembedding and distancing phenomenon by looking through the case of Burmese who have reallocated themselves into Thailand. This paper will apply content analysis methodology to examine stereotypes of Thai media toward Burmese labor in Thailand. In addition, the research will construct the questionnaire and focus group to local people in Mahachai city, a seaside city near Bangkok where Burmese share a huge number of population. Conflicts and hatred between Thais and Burmese in this city have gradually emerged and now there is fickle ethnic tension between Thais and Burmese. They share local places and facilities but refused to mutually understand their cultures and identities. The rejection and alienization of local people promoted by Thais against Burmese happened in various levels of everyday lives. Such rejections and alienization can be witnessed in the cases of issuing state regulations and of developing local culture.

Keyword : Ethnic conflict, Thai citizen - Burmese labor, Hate speech

บทนำ

นับตั้งแต่มีการวางยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ประเทศไทยเริ่มมีการเตรียมพร้อมหลากหลายด้านตามประเด็นการเปิดประชาคมในสามเสาหลักอาเซียน อันได้แก่ 1) เสาเศรษฐกิจ (AEC) ที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ 2) เสาการเมืองและความมั่นคง (APSC) ที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่ของความมั่นคงแบบดั้งเดิมที่ต้องเตรียมความพร้อมด้านการทหารและการปกป้องอธิปไตยของประเทศและความมั่นคงในรูปแบบใหม่ที่มาพร้อมกับภัยพิบัติทางสังคมอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นโรคระบาด ภัยธรรมชาติ หรือแรงงานเป็นต้น และ 3) เสาสังคมและวัฒนธรรม (ASCC) ซึ่งมีความละเอียดอ่อนสามารถเป็นได้ทั้งโอกาสในการรวมกลุ่มประชาคม โดยจะนำไปสู่การพัฒนาอัตลักษณ์อาเซียนร่วมกันของนานาประเทศหรือการเป็นความเสี่ยง ที่อาจนำไปสู่ประเด็นความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมภายใต้กรอบของความเป็นชาตินิยมที่เข้มแข็งของประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน (คณะกรรมการพลเรือน, 2553)

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่เปิดเสรีในการหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนมาช้านาน ซึ่งอาจมาทั้งในรูปแบบของนักท่องเที่ยว นักเดินทาง นักเรียน อาสาสมัคร รวมไปถึงคนทำงานหรือแรงงานข้ามชาติ ซึ่งในกลุ่มหลังนี้มีเข้ามาทั้งกลุ่มแรงงานที่มีทักษะ (Skilled Labor) และกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ (Non-skilled Labor) โดยจากสถิติของกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือนี้เอง ประเทศไทยนับเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอินโดจีนในการดูดซับแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน

ทั้งนี้จากสถิติในปี 2549 - 2553 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนคนต่างด้าวมีจำนวนปีละ 1,053,602 คน แบ่งเป็นกลุ่มเข้าเมืองถูกกฎหมาย 221,146 คน คิดเป็นร้อยละ 21.73 และกลุ่มเข้าเมืองผิดกฎหมาย 832,456 คน คิดเป็นร้อยละ 78.27 ในส่วนของจังหวัดที่มีคนต่างด้าวได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 329,097

คนลำดับที่สอง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 124,849 คน และลำดับที่สาม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 68,371 คน (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2556, น.10) ทั้งนี้จากข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 ได้สรุปยอดของแรงงานข้ามชาติไร้ฝีมือ 3 สัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชาที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานจำนวนทั้งสิ้น 1,559,802 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2556)

จากสถานการณ์การหลั่งไหลของแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมากที่เข้ามาในประเทศไทย ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายนี้เอง สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการขาดแคลนแรงงานระดับกลางจำนวนมากที่ยากแก่การหาคนไทยในพื้นที่ทำได้ โดยเฉพาะในกลุ่มงาน 3D อันได้แก่ กลุ่มงานที่มีความเสี่ยงต่ออันตราย (Dangerous) กลุ่มงานที่มีความสกปรก (Dirty) และกลุ่มงานที่มีความยากลำบาก (Difficult) ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่จำพวกงานกลีกรวม เพาะปลูก ประมง อุตสาหกรรมโรงงาน ก่อสร้าง รวมไปถึงงานบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้าง คนรับใช้ ยามรักษาความปลอดภัย และงานบริการในร้านอาหาร

ทั้งนี้บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการลงพื้นที่ศึกษาในประเด็น 'การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง' (Hate speech) ในพื้นที่ 3 จังหวัดเป้าหมาย โดยหนึ่งในพื้นที่ดังกล่าวคือ จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้สะท้อนภาพความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยในพื้นที่กับผู้ใช้แรงงานชาวพม่าอย่างชัดเจน จึงนำมาสู่การพัฒนาผลการศึกษาดังกล่าวในเชิงลึกด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการทำแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อทดสอบทัศนคติด้านการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังภายใต้วัตถุประสงค์ที่ต้องการจะสะท้อนปัญหาความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมในอีกแง่มุมหนึ่งของผู้คนในประชาคมอาเซียน โดยเชื่อมโยงกับปัจจัยการรับรู้ข่าวสารและกระบวนการกล่อมเกลாதางวัฒนธรรมของคนไทยผ่านเนื้อหาชาตินิยมที่นำเสนอและตอกย้ำในสื่อมวลชนไทย ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เห็นว่า

นอกจากสื่อมวลชนจะมีบทบาทในกระบวนการกลมเกลียวทางวัฒนธรรมชาตินิยมของสังคมไทยแล้ว วาทกรรมชาตินิยมที่ปลูกฝังดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคในการสร้างวัฒนธรรมประชาคมอาเซียนที่เป็นหนึ่งเดียวตามแนวคิด 'One community, One identity' ซึ่งการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงอคติของสื่อมวลชนตั้งแต่สื่อตะวันตกมาจนถึงสื่อไทยที่มีต่อประเทศพม่าและคนพม่า อันประกอบสร้างขึ้นเป็นมุมมองเชิงทัศนคติแบบเหมารวม (Stereotype) ที่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของผู้รับสาร โดยอาจเป็นตัวแปรที่จะนำมาซึ่งการแบ่งเขาแบ่งเราและความเกลียดชังทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมระหว่างคนไทยและแรงงานข้ามชาติชาวพม่าก็เป็นได้

ด้วยการศึกษาประเด็นการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมระหว่างคนไทยเจ้าของประเทศกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในงานวิจัยชิ้นนี้น่าจะเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงความเสี่ยงในการที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงผ่านในการรวมกลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อนำไปสู่การเข้าใจปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมและช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนให้การเข้าถึงและเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้คนในประชาคมอาเซียนเป็นไปอย่างสมบูรณ์และบรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้ดียิ่งขึ้น

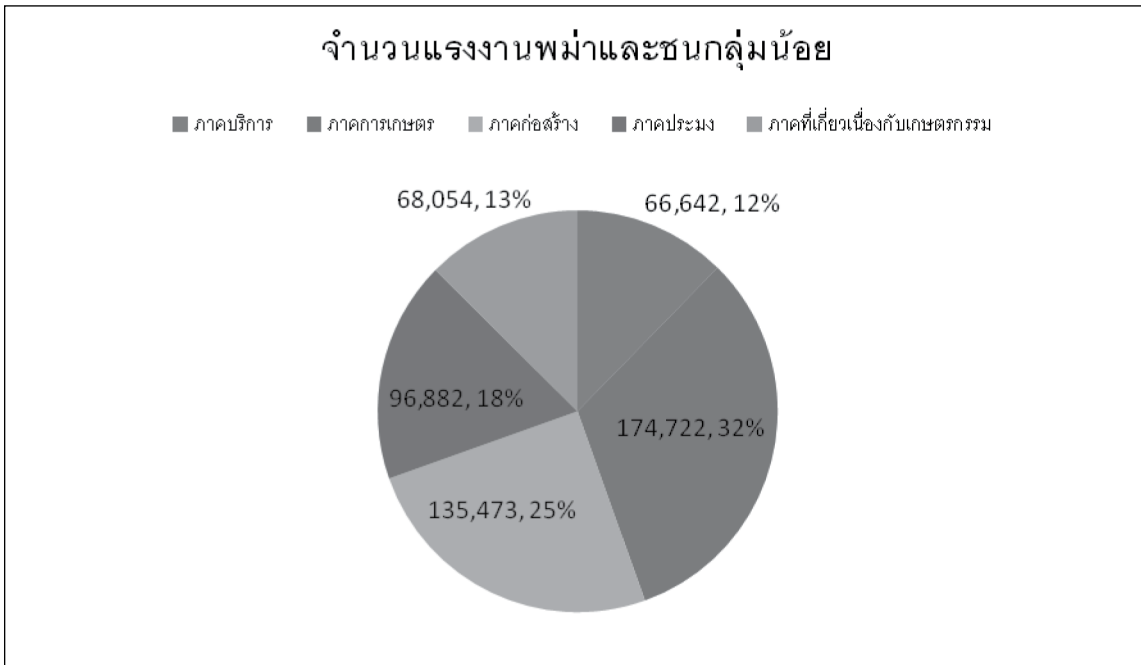
ที่มาและความสำคัญของปัญหางานวิจัย

ประเทศไทยเปิดรับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980s ซึ่งในช่วงแรกนั้นเป็นการเปิดรับในรูปแบบของผู้ลี้ภัยและการให้ความช่วยเหลือทางด้านสิทธิมนุษยชนเสียมากกว่า โดยรัฐบาลไทยได้มีข้อตกลงในการเปิดศูนย์ผู้ลี้ภัยจำนวน 9 ศูนย์ใน 4 จังหวัด เพื่อรองรับผู้ลี้ภัยชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยจำนวนกว่า 140,000 คน อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังการอพยพของชาวพม่าที่เข้ามาในเมืองไทยเริ่มกลายเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจเนื่องมาจากเหตุผลของการขาดแคลนแรงงานในประเทศ ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลไทยเริ่มตระหนักถึงภาวะแรงงานระดับ

ล่างที่ตึงตัว ไม่สามารถว่าจ้างแรงงานในประเทศได้ ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าแรงงานชาวพม่าเหล่านี้คือ กลุ่มคนที่จะเข้ามาตอบโจทย์และแก้ปัญหาภาวะแรงงานระดับล่างที่ขาดแคลนได้เป็นอย่างดี โดยจากการวิเคราะห์ถึงนโยบายการเปิดเสรีแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านนี้ รัฐบาลไทยได้ออกนโยบายมาด้วยกันหลายชุดด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น มติ ครม. ในปี 2539 ที่มีการผ่อนปรนการจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายจากประเทศพม่า ลาว และกัมพูชาให้ทำงานได้ชั่วคราว โดยมีการกำหนดเขตพื้นที่และกลุ่มงานเฉพาะที่สามารถทำงานได้หรือมติ ครม. ในปี 2544 ที่ได้มีการผ่อนผันให้แรงงานต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองสามารถขึ้นทะเบียนได้ทุกจังหวัดในทุกประเภทกิจการ โดยสามารถมาขอขึ้นทะเบียนได้ด้วยตัวเอง ไม่จำเป็นต้องผ่านนายจ้าง รวมไปถึงนโยบายอันเป็นผลจากการประชุมและปฏิญญากรุงเทพฯด้วยการบริหารจัดการเข้าเมืองผิดกฎหมายในปี พ.ศ. 2542 ที่ส่งผลให้มีการปรับสถานะแรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมายสามารถปรับให้เป็นแรงงานถูกกฎหมายได้ พร้อมกับมีการผ่อนผันให้กลุ่มที่ใบอนุญาตทำงานหมดอายุสามารถอยู่ต่อในราชอาณาจักรไทยได้

ทั้งนี้จากการสำรวจแรงงานข้ามชาติชาวพม่าเหล่านี้ในประเทศไทย พบว่า โดยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 77 เป็นแรงงานที่อยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร ตาก และกรุงเทพมหานคร (Chantavanich, 2012, p.1) ซึ่งแรงงานโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมประมง เกษตร อุตสาหกรรมโรงงานก่อสร้าง รวมไปถึงภาคบริการต่างๆ ทั้งนี้การดำรงอยู่ของแรงงานเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งของการจ้างงานของกลุ่มแรงงานระดับล่างขนาดใหญ่ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

**แผนภาพที่ 1 แสดงสัดส่วนของแรงงานชาวพม่าที่ทำงานใน 5 อุตสาหกรรมสำคัญของไทย
ในปี 2011 (Chantavanich, 2012, p.3)**

จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลว่าด้วยชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า กัมพูชา และลาว ใน 11 จังหวัดสำคัญในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553 (อภิชาติ และคณะ, 2553) พบว่า จังหวัดที่แรงงานข้ามชาติชาวพม่ากระจุกตัวอยู่ค่อนข้างสูง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร ระนอง ตาก และสุราษฎร์ธานี ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกรรมกรก่อสร้าง ประมง และแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ โดยแรงงานข้ามชาติชาวพม่าเหล่านี้มีระยะเวลาที่อยู่ในเมืองไทยเฉลี่ย 4-5 ปี ทั้งนี้การย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเมืองไทยของแรงงานข้ามชาติชาวพมานั้น ส่วนใหญ่แรงงานกลุ่มนี้จะมีเครือญาติอยู่ในประเทศไทยอยู่แล้ว ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานได้สะดวกขึ้น โดยในกลุ่มของแรงงานพม่าที่ย้ายถิ่นฐานการทำงานเข้ามาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะมีศักยภาพในการพูดภาษาไทยได้มากกว่าแรงงานในจังหวัดชายแดน อันสะท้อนการปรับตัวทางภาษาเพื่อให้สะดวกแก่การดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม พบว่า แรงงานข้ามชาติชาวพม่าเหล่านี้มีการปรับตัวเชิงวัฒนธรรมที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับแรงงานข้ามชาติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาและลาว กล่าวคือ แรงงานพม่าที่ได้ตั้งถิ่นฐานจำนวนมากจนกลายเป็นชุมชนใหญ่ อย่างในพื้นที่จังหวัดระนองและสมุทรสาครนั้น จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับคนไทยน้อยมากเมื่อเทียบกับแรงงานชาวกัมพูชาและลาว (อภิชาติ และคณะ, 2553) ในทางกลับกันยังพบอีกว่า แรงงานพม่าส่วนใหญ่ไม่ได้รับคำปรึกษาใดๆ หรือได้รับความช่วยเหลือจากคนไทยไม่มากนัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแรงงานพม่าเหล่านี้ไม่ได้เข้าร่วมการผสมผสานหรือบูรณาการชีวิตความเป็นอยู่ให้เข้ากับคนไทยแต่อย่างใด ในขณะที่ตัวคนไทยเองก็ไม่ได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์หรือให้ความช่วยเหลือใดๆ กับแรงงานพม่ามากนัก

นอกจากนี้ในแง่ของความสุขในการดำรงชีวิตในฐานะแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย รวมไปถึงความรู้สึกปลอดภัยในทรัพย์สินยังพบว่า ในบรรดาแรงงานต่างด้าวทั้งสามชาตินี้ แรงงานพม่ารู้สึกมีความหวาดระแวงและไม่ปลอดภัยมากที่สุด โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติในจังหวัดระนอง อาจนำมาซึ่งการตัดสินใจที่จะตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย โดยพบว่า แรงงานพม่าที่คิดจะอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีไม่ถึงร้อยละ 20 (อภิชาติ และคณะ, 2553) ซึ่งนำมาสู่ผลกระทบด้านการศึกษาของ

ลูกหลานของแรงงานพม่าที่เมื่อเทียบกับแรงงานข้ามชาติชาวลาว และกัมพูชาแล้วจะพบว่า แรงงานพม่าส่งบุตรหลานที่มีอายุมากกว่า 5 ปีเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 23 ในขณะที่บุตรของแรงงานข้ามชาติชาวลาวและชาวกัมพูชามีสัดส่วนในการเข้าถึงระบบการศึกษาถึงร้อยละ 90 และร้อยละ 80 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติเหล่านี้นำมาซึ่งโจทย์ของงานวิจัยที่ต้องการจะศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีผลต่อทัศนคติของชาวไทยในฐานะเจ้าบ้าน ซึ่งมีต่อแรงงานข้ามชาติชาวลาวพม่าหรือไม่ อย่างไร โดยจะทำการศึกษาผ่านเอกสารและเนื้อหาสื่อที่ส่งออกทัศนคติต่างๆ ที่มีต่อแรงงานพม่าไล่เรียงมาตั้งแต่สื่อตะวันตกไปจนถึงสื่อไทยในประเทศ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาอคติต่อชนชาติในการนำเสนอข่าวกรณีแรงงานพม่าในประเทศไทยของสื่อมวลชน
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของคนไทยต่อแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาอคติต่อชนชาติในการนำเสนอข่าวกรณีแรงงานพม่าในประเทศไทยของสื่อมวลชนและทัศนคติของคนไทยต่อแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาครด้วยวิธีการศึกษาผ่านเอกสารงานวิชาการและงานวิจัย รวมถึงเอกสารสถิติจากหน่วยงานภาครัฐ (Documentary research) อีกทั้งได้ศึกษาถึงเนื้อหาและประเด็นข่าวออนไลน์จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีผู้อ่านสูงสุดในประเทศ รวมถึงการศึกษาผ่านหนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่มอย่างบางกอกโพสต์หรือหนังสือพิมพ์เชิงธุรกิจ เช่น กรุงเทพธุรกิจ ในการนำเสนอข่าวรอบปี พ.ศ. 2557 เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอคติทางชนชาติของสื่อมวลชนไทยที่มีต่อแรงงานเพื่อนบ้านชาวลาวพม่า ทั้งนี้ก็เพื่อนำไปพัฒนาต่อในการลงพื้นที่จัดทำกรสนทนากลุ่ม (Focus group) กับประชากรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่กรณีศึกษา คือ ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน

9 คน ประกอบด้วยบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ สื่อมวลชนท้องถิ่น เอ็นจีโอ นิสิต นักศึกษา แม่บ้าน รวมถึงนักธุรกิจในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในเชิงทัศนคติของคนไทยต่อแรงงานพม่าในพื้นที่ ทั้งนี้การลงพื้นที่ศึกษาดังกล่าวได้มีการจัดทำแบบสอบถามเพื่อทดสอบทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง ที่จะช่วยสะท้อนแนวโน้มการตอบรับและปฏิเสธของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง โดยผลของการสำรวจทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดสมุทรสาครนี้จะนำมาใช้เปรียบเทียบกับการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างอื่นในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดอุบลราชธานี

กรอบทฤษฎีว่าด้วยบทบาทของสื่อมวลชนต่อทัศนคติและการเหมารวม

ในสังคมสมัยใหม่ สื่อมวลชนมีผลอย่างมากต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้คนในสังคม ทั้งนี้แม้ว่าการรับรู้และการถอดรหัสของผู้คนที่มีความรู้ของตนเองจะแตกต่างกันไป หากแต่ด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีสื่อและการผลิตซ้ำเนื้อหาเดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่าของสื่อมวลชนอาจนำมาสู่การประกอบสร้างบรรทัดฐานของความเชื่อของผู้คนในสังคมก็เป็นได้

ทั้งนี้ในเชิงทฤษฎี เราปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อมวลชนนับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สร้างกระบวนการรับรู้และการเรียนรู้เกี่ยวกับทุกสังคม โดยหลาย ๆ ครั้งสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิธีคิด ทัศนคติ และการตีความรับรู้ของผู้รับสาร ด้วยบทบาทของการเป็นตัวคัดกรองข่าวสารและทำหน้าที่เป็นประตูกั้นข่าวสาร (Gate keeper) ของสังคมทำให้สื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมปริมาณทฤษฎีสารสนเทศของข้อมูลข่าวสารในสังคม รวมถึงเป็นผู้ทำหน้าที่การสื่อสารระหว่างเรื่องราวในสังคมไปยังผู้มีอำนาจ ซึ่งทำหน้าที่ในการตัดสินใจเชิงนโยบายอีกด้วย ทั้งนี้นอกจากสื่อมวลชนจะทำหน้าที่ในการหยิบยกสถานการณ์ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม นำเสนอผ่านหน้าจอหรือหน้าหนังสือพิมพ์อย่างเป็นทางการโดยลดทอนทัศนคติให้มากที่สุดก็ตาม แต่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในหลาย ๆ ครั้งคือกระบวนการประกอบสร้างความจริง พร้อมผลิตซ้ำความเชื่อ ความเห็น และทัศนคติ โดยอาจนำมาสู่อคติของ

ผู้รับสารกับเรื่องราว หรือกลุ่มคนที่เป็นประเด็นในช่วงก็เป็นได้ จากการศึกษานี้ของ Schlesinger (Schlesinger, 1991) ได้ระบุว่า การผลิตเนื้อหาสื่อ แม้แต่ในรายการประเภทข่าว ซึ่งควรนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างปราศจากอคติมากที่สุดนั้นยังมีกระบวนการตีความแฝงอยู่อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากธรรมชาติของกระบวนการผลิตและรายงานข่าวนั้นไม่สามารถแยกออกจากปัจจัยตัวควบคุมทางวัฒนธรรมหรือความเชื่อในสังคมหนึ่งๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ทั้งนี้ในการผลิตเนื้อหาสื่อต่างๆ ย่อมเกิดจากกระบวนการผสมผสานและตีความผ่านความคิดที่เป็นภูมิหลัง (Fundamental Stories) และสิ่งที่คุณชินชื่อนักข่าวคนนั้นๆ โดยจากการศึกษาพบว่า ภูมิหลังและความคุ้นชินที่ก่อตัวขึ้นในเบื้องหลังทางความคิดของนักข่าวคนหนึ่งๆ นั้น เกิดมาจากประสบการณ์ส่วนตัวผสมผสานกับจุดร่วมเชิงวัฒนธรรม อันสะท้อนไปสู่ความเชื่อหนึ่งๆ ซึ่งอาจมีพื้นฐานและต้นกำเนิดมาจากข้อเท็จจริงที่ได้พบเห็นในสังคม อาจเป็นความเชื่อโคมลอย (Myth) (พิจิตรรา, 2550) ไร้ราก แต่ฝังลึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคิดและตีความของสังคมนั้นๆ ก็เป็นไปได้

ทั้งนี้เมื่อเนื้อหาของสารซึ่งประกอบสร้างจากความเชื่อโคมลอยดังกล่าวและผลิตซ้ำในปริภูมิสาธารณะ (Public sphere) ที่เรียกว่าสื่อมวลชนแล้ว อาจนำไปสู่การสร้างเป็นชุดความจริงเสมือนขึ้นมาและพร้อมจะพัฒนาเป็นวาทกรรมกระแสหลักของสังคม โดยสามารถก่อรูปเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ (Stereotype) ที่ฝังรากในกระบวนการรับรู้ของผู้คนในสังคมอย่างเป็นวัฏจักรจนกลายเป็นอคติร่วมที่เหมารวมของคนในสังคมนั้นๆ ที่มีต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งๆ (พิจิตรรา, 2550)

ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการประกอบสร้างอคติและความเชื่อในสังคมแล้ว บทความนี้จึงดำเนินการสำรวจการนำเสนอและทัศนคติของสื่อมวลชนในระดับต่างๆ ที่มีต่อประเทศพม่าและคนพม่า โดยไล่เรียงมาตั้งแต่การศึกษาทิศทางกรนำเสนอข่าวของสื่อตะวันตกมาจนถึงการศึกษาเชิงลึกในเนื้อหาของสื่อไทย เพื่อศึกษาให้เห็นแนวโน้มของคนไทยในฐานะเจ้าบ้านที่เปิดรับการเข้ามาของแรงงานชาวพม่า โดยเฉพาะในมุมมองทางวิถีชีวิต

และวัฒนธรรมที่มีต่อแรงงานเหล่านี้ บทความนี้จึงมุ่งสำรวจการประกอบสร้างความจริงในเชิงวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติชาวพม่าผ่านการนำเสนอของสื่อมวลชน เพื่อทำความเข้าใจถึงกรอบแนวคิดการผลิตซ้ำทัศนคติของสื่อมวลชนที่มีต่อความรู้สึกนึกคิดของคนไทย

ผลการวิจัย

1. อคติต่อชาติพันธุ์ในการนำเสนอข่าวกรณีแรงงานพม่าในประเทศไทยของสื่อมวลชน

1.1 มุมมองของสื่อมวลชนตะวันตกต่อพม่า

จากการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการประกอบสร้างความจริงเกี่ยวกับพม่า รัฐบาลทหาร ขนกลุ่มน้อย รวมไปถึงระบอบการปกครองของพม่าจนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ทั้งนี้ในส่วนของความสนใจของชาวตะวันตก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาที่มีต่อประเทศพม่านั้นเริ่มปรากฏอยู่ในรูปแบบของการรายงานข่าว โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2531 ที่มีการประท้วงโดยกลุ่มนิสิต นักศึกษาเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยภายในประเทศ พร้อมกับชูภาพผู้นำของพรรค NLD (the National League for Democracy) เป็นตัวแทนของการเรียกร้องประชาธิปไตยในประเทศพม่า ซึ่งการนำเสนอข่าวดังกล่าวมาเน้นภาพความเป็นวีรสตรีประชาธิปไตยอีกครั้งในปี พ.ศ. 2534 ด้วยการนำเสนอข่าวการให้รางวัลโนเบล สาขาสันติภาพแก่นางออง ซาน ซูจี (Brooten, 2006)

นอกจากนี้ ภาพของรัฐบาลเผด็จการทหารของพม่าและการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวพม่ายังถูกนำเสนอเป็นประเด็นข่าวมาอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่มีการตอบโต้ในเรื่องของการค้าและการลงทุน ในฐานะที่รัฐบาลทหารของพม่าได้ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งนับว่าเป็นการรายงานข่าวและให้ภาพของพม่าในด้านลบ ภายใต้ปฏิบัติการสงครามจิตวิทยา (Brooten, 2013) หรือที่เรียกว่า 'Low intensity warfare - LIW' ในช่วงสงครามเย็นภายใต้ยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน ซึ่งได้ใช้สื่อโทรทัศน์และวิทยุในการโปรโมทแนวคิดสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายทั่วโลก จนสามารถผลักดันให้เป็นวาระระดับโลกที่องค์กรระหว่าง

ประเทศอย่างยูเนสโกต้องยอมรับ พร้อมกับการออกปฏิญญาที่เรียกว่า Mass Media Declaration ในปี พ.ศ. 2521 ซึ่งนำไปสู่การวางรากฐานของระเบียบการรับส่งข้อมูลข่าวสารโลก (The New World Information and Communication Order - NWICO) ที่ช่วยให้เกิดแนวคิดที่ว่าด้วยการปกป้องสิทธิของบุคคลในการสื่อสารและการรับรู้ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐ

ดังนั้น ทากวิเคราะห์ภาพของสื่อระดับโลกที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพม่าในยุคปัจจุบันแล้ว โดยส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ตัวบุคคลอย่างองซาน ซูจี พร้อมกับสะท้อนปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของชาวพม่าที่ไม่สามารถนำพาสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยตามมาตรฐานของตะวันตกได้ ทั้งนี้ภาพดังกล่าวนับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการโปรโมทกระแสสิทธิมนุษยชนให้เป็นคุณค่าระดับโลกตามกุศโลบายทางการระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจากการศึกษาของ Lisa Brooten (Brooten, 2013) ได้ระบุว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยชาวพม่าพลัดถิ่นเหล่านั้นมีการแปรผันตามกาลเวลา โดยสำหรับการโปรโมทแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในช่วงแรกหรือที่เรียกว่า the 'first tier' หรือ 'first generation rights' นั้นจะเน้นประเด็นไปที่สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้ลี้ภัย สิทธิในการย้ายถิ่นฐาน ตั้งรกราก รวมไปถึงการขจัดปัญหาความยากจนในกลุ่มคนดังกล่าว ในขณะที่ปัจจุบันเวลาสะท้อนปัญหาของผู้ลี้ภัยชาวพม่าจะเน้นไปที่ประเด็นของสิทธิมนุษยชนอีกขั้นหนึ่งคือ 'second tier' หรือ 'second generation rights' ซึ่งเน้นไปยังประเด็นของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อันหมายถึงสิทธิในการทำกินและการครอบครองทรัพย์สิน รวมถึงสิทธิในการดำเนินชีวิตและการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของชนชาติตน

ทั้งนี้ จากการรอบการนำเสนอของสื่อมวลชนตะวันตกต่อสถานการณ์และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพม่าและผู้อพยพชาวพม่าจะพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นของการเรียกร้องประชาธิปไตยที่ทำลายต่ออำนาจเผด็จการทหารตามแนวทางการสร้างมาตรฐานการปกครองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยในตะวันตก โดยในส่วนของผู้อพยพ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในรูปของ

ผู้ใช้แรงงานนี้ก็เชื่อมโยงกับประเด็นที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอันมีรากฐานเดียวกับแนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ซึ่งหากนำภาพลักษณ์ที่ประกอบสร้างโดยสื่อตะวันตกดังกล่าวมาเทียบเคียงกับการนำเสนอของสื่อไทยก็จะพบถึงความขัดแย้งในการนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากกรอบความคิดชาตินิยมในสื่อไทยที่พัฒนาร่วมมาพร้อมกับบทเรียนทางประวัติศาสตร์ที่มีการประกอบสร้างพม่าในฐานะศัตรูในอดีตของชาติไทย ส่งผลให้ภาพที่สื่อไทยนำเสนอเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและแรงงานข้ามชาติชาวพม่ายังคงฝังแน่นไปด้วยอคติและการแบ่งเขาแบ่งเราอย่างชัดเจน

1.2 อคติต่อชาติพันธุ์ในการนำเสนอข่าวกรณีแรงงานพม่าในประเทศไทยของสื่อมวลชนไทย

ชาตินิยมนับเป็นแนวคิดรากฐานหนึ่งของสังคมไทยที่ชูเป็นประเด็นให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติ อย่างไรก็ตาม การโฆษณาชวนเชื่อความคิดชาตินิยมของไทยนั้นมักจะมาคู่กับการกำหนดความเป็นอื่น (Otherness) ให้กับคนในเชื้อชาติอื่นๆ เพื่อสร้างศัตรูร่วมและปลุกกระตุ้นให้เกิดแรงต้านร่วมกัน อันนำมาสู่การสร้างลัทธิชาตินิยมในแนวทางแบบไทยๆ อย่างไรก็ตาม ความเป็นชาตินิยมอาจมีประโยชน์ในแง่ของการสร้างความสมัครสมานสามัคคีร่วมกับคนในชาติได้ แต่หากชาตินิยมแปรผันเป็นความคลั่งชาติแล้ว อาจนำไปสู่ดาบสองคมที่สร้างความขัดแย้งให้กับผู้คนที่ต่างเชื้อชาติ ต่างชาติพันธุ์ก็เป็นได้ ทั้งนี้จากการศึกษาของ Benedict Anderson การประกอบสร้างรัฐชาติของสังคมไทยผ่านการบอกเล่าทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยนั้น ดำเนินไปในลักษณะของการสร้างความรู้สึกร่วมของศัตรูภายนอกที่รุกรานชาติไทย อันนำไปสู่กระบวนการสร้างความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติ (Chachavalpongpun, 2012, p.82) ตามแนวทางที่เรียกว่า 'ราชาชาตินิยม' (Royalist-nationalism) โดยชนชาติพม่าถือได้ว่าเป็นเป้าหมายหลักที่ถูกประกอบสร้างในฐานะศัตรูของชาติไทย ผ่านบทเรียนประวัติศาสตร์ สื่อภาพยนตร์ และละครมาโดยตลอด

นอกจากประวัติศาสตร์การต่อสู้ศึกษุทธหัตถิระหว่างไทยกับพม่าที่เป็นเรื่องราวหลักในการบอกเล่าถึง

ประวัติศาสตร์ชาตินิยมของไทยในตำราเรียนที่ได้สถาปนาสมเด็จพระนเรศวรเป็นวีรบุรุษของไทยแล้ว การเลือกประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นแกนหลักในการปลูกฝังความรักชาติยังได้สร้างให้ประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่ากลายเป็นศัตรูตลอดกาลของคนไทยอีกด้วย ทั้งนี้เมื่อเข้าสู่ประวัติศาสตร์ในยุคใหม่ การวิเคราะห์ประเทศพม่าผ่านมุมมองของชนชั้นนำไทยยังหนีไม่พ้นกระแสชาตินิยมที่มีการเปรียบเทียบกับพัฒนาการของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากหนังสือ 'เที่ยวเมืองพม่า' ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งระบุเนื้อหาให้เห็นว่าพม่าเป็นตัวแทนความล้มเหลวของการไม่สามารถต่อสู้กับการรุกรานของจักรวรรดินิยมตะวันตกได้ ก็เนื่องมาจากความล่าช้าและจิตสำนึกที่ต่ำของผู้นำพม่า โดยมีการเหยียดเอาความอ่อนด้อยของผู้นำพม่ามาเปรียบเทียบกับผู้นำไทยที่มีศักยภาพและรักชาติมากกว่า ซึ่งผลคือสามารถปกป้องประเทศไทยจากการรุกรานของอาณานิคมตะวันตกได้ ทั้งนี้เมื่อมาผนวกเข้ากับการบอกเล่าเรื่องราวในแนวชาตินิยมของไทยอย่างต่อเนื่องในหนังสือภาคต่อของหลวงวิจิตรวาทการ เช่น หนังสือเรื่องกรุงแตกและเลือดสุพรรณ ซึ่งภายหลังถูกผลิตเป็นละครฉายในโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการผลิตซ้ำเรื่องราวของการเชิดชูวีรบุรุษและวีรสตรีตามแนวทางราชาชาตินิยมอย่างภาพยนตร์เรื่องสมเด็จพระนเรศวร บางระจัน หรือสุริโยทัย ส่งผลให้การตอกย้ำภาพลักษณ์ของความเป็นศัตรูระหว่างไทยกับพม่าผ่านสื่อเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ครบวงจร อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประกอบสร้างอคติให้กับคนในสังคมไทยที่มีต่อชาวพม่าอย่างฝังรากลึก อันหมายรวมถึงนักข่าวและนักวิชาชีพสื่อมวลชนที่ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมไทยที่ผ่านกระบวนการกล่อมเกลாத่างวัฒนธรรม (Socialization) ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทั้งนี้เมื่อนำการศึกษาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจกับปฏิกริยาของคนในพื้นที่ที่มีต่อคนต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ลี้ภัยหรือกลุ่มผู้ย้ายถิ่นฐานการทำงานเข้ามาอาศัยในประเทศของตนในยุคปัจจุบันแล้ว จะพบว่า แม้กาลเวลาจะผ่านไป และแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนภายใต้รากฐานการปกครองแบบประชาธิปไตยจะเริ่มแทรกตัว

ฝังรากในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยก็ตาม แต่มุมมองและทัศนคติของสื่อมวลชนไทยก็ยังปฏิเสธไม่ได้ถึงการครอบงำของกระบวนการชาตินิยมที่กล่อมเกล่าผ่านการเรียนรู้ในหนังสือและตำราประวัติศาสตร์ของไทย โดยจากการศึกษาการทำงานของสื่อมวลชนไทยในยุคปัจจุบันนี้ ได้ให้น้ำหนักกับมุมมองที่มองแรงงานข้ามชาติชาวพม่าออกเป็น 2 แนวคิดด้วยกัน (พฤกษ์, 2553) ได้แก่

1) แนวคิดความเกลียดกลัวคนต่างชาติ (Xenophobia) คืออาการวิตกกังวลของคนในสังคมที่อาจไม่มีเหตุผลชัดเจน แต่เป็นความรู้สึกไม่มั่นคง ปลอดภัย เมื่อประสบกับผู้คนจากต่างวัฒนธรรม ความเกลียดกลัวคนต่างชาตินี้จะคล้ายคลึงกับการเหยียดเชื้อชาติ (Racism) ในแง่ของปฏิกริยาที่ลบหลู่ต่อคนกลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้ความเกลียดกลัวคนต่างชาตินี้เองมักเกิดมาพร้อมๆ กับกระบวนการกล่อมเกลาท่างสังคม (Socialization) ที่มีเนื้อหาความเป็นชาตินิยมแบบฝังรากลึก โดยอคติที่มีต่อแรงงานต่างชาติก็ถือเป็นอีกผลพวงหนึ่งอันเกิดจากแนวคิดที่เกลียดกลัวชาวต่างชาติ ซึ่งส่งผลให้คนในพื้นที่เห็นว่าแรงงานต่างชาติเหล่านี้เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากประเทศของตน พร้อมกับสร้างปัญหาและภาระแก่ประเทศตนมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการแย่งงาน การเบียดเบียนในการใช้บริการสถานศึกษาและโรงพยาบาล การก่ออาชญากรรม

2) แนวคิดสิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นแนวคิดที่เห็นว่า การย้ายถิ่นฐานของมนุษย์เป็นปรากฏการณ์สามัญมาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ เพื่อแสวงหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต รวมถึงการแสวงหาโอกาสที่ดีขึ้น แต่ในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่มีการถือกำเนิดขึ้นของรัฐบาล ส่งผลให้การเข้าออกเขตแดนอยู่ในการควบคุมของรัฐบาลไปโดยปริยาย ดังนั้นสำหรับแนวคิดนี้จึงเห็นว่าการเดินทางไปมาของผู้คนถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยสิทธิดังกล่าวได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนสากลของสหประชาชาติ ค.ศ. 1984 โดยเมื่อนำแนวคิดนี้มาเชื่อมโยงกับการผลักดันกระแสเสรีนิยมของ 'ลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism)' ในทางเศรษฐกิจแล้วจะพบว่า ในยุคปัจจุบันแนวคิดนี้มีความพยายามผลักดันให้การเคลื่อนย้ายแรงงาน

ระหว่างประเทศเป็นเรื่องเสรี ที่สามารถดำเนินการได้ตามกลไกตลาด อันเป็นการช่วยก่อร่างโครงสร้างของการแบ่งงานระหว่างประเทศให้เกิดขึ้นจริง (International Division of Labors) พร้อมกับช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ให้ยกระดับขึ้นไปสู่การค้าและตลาดแรงงานระดับโลกได้

ทั้งนี้จากงานศึกษาในเชิงของเนื้อหาของสื่อมวลชน รวมถึงกระบวนการรับรู้และเรียนรู้จากข้อมูลข่าวสารของคนไทยแล้ว พบว่า แม้สื่อมวลชนไทยจะมีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบทั้ง 2 แนวคิดข้างต้น แต่ด้วยกระแสชาตินิยมที่ฝังรากลึกในระบบการศึกษาและการเรียนรู้ผ่านสื่อของคนไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่อง จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ทักษะของคนไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติยังเต็มไปด้วยอคติและอารมณ์มากกว่าความมีเหตุมีผลทางเศรษฐศาสตร์ในการมองแรงงานข้ามชาติ ทั้งนี้เมื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารที่เกี่ยวกับแรงงานพม่า บนฐานของแนวคิดสิทธิมนุษยชนแล้วจะพบว่าเป็นเพียงการรายงานสถานการณ์โดยเน้นอารมณ์ของความไม่เท่าเทียมกัน พร้อมกับสนับสนุนสิทธิความเป็นมนุษย์ของแรงงานพม่ามากกว่าจะเน้นไปยังความเป็นเหตุเป็นผลเชิงเศรษฐศาสตร์และความจำเป็นของตลาดแรงงานในประเทศที่ตั้งตัวอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้หากมีการรายงานข่าวในเชิงที่มองผู้ใช้แรงงานชาวพม่าว่าเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจเมื่อใด ภาพข่าวก็จะเป็นไปในแนวทางของการตีคุณค่าของผู้ใช้แรงงานเหล่านี้ในเชิงตัวเลขและทรัพยากรในการผลิตมากกว่าจะมองถึงระดับของการตีค่าในฐานะของการเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่เน้นการรายงานข่าวแรงงานต่างด้าวในรูปแบบของข่าวอาชญากรรม เช่น การพาดหัวที่ว่า 'คาดแรงงานต่างด้าวสังหารนักท่องเที่ยว' หรือ การตีค่าแรงงานต่างด้าวในแง่มุมของทรัพยากรทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น 'ตม. จับสาวเทศบาล ขับรถชนต่างด้าวหาล่าไฟวันหยุด' เป็นต้น

1.3 มุมมองของสื่อมวลชนไทยยุคปัจจุบันที่มีต่อแรงงานเพื่อนบ้านชาวพม่า

จากการศึกษาในข้างต้นที่ระบุดังมุมมองของสื่อมวลชนไทยที่มีต่อชาวต่างชาติในสองแง่มุมได้เป็นกรอบใน

การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในการจัดกลุ่มเนื้อหาข่าวที่พบเจอในการนำเสนอของสื่อไทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่า โดยผู้วิจัยได้เจาะลึกถึงเนื้อหาและประเด็นข่าวออนไลน์จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีผู้อ่านสูงสุดในประเทศ รวมถึงการศึกษาผ่านหนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่มอย่างหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ หรือหนังสือพิมพ์เชิงธุรกิจ เช่น หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจในการนำเสนอข่าวรอบปี พ.ศ.2557 ได้พบว่าในส่วนของ การนำเสนอของสื่อมวลชนไทยในยุคปัจจุบันที่มีต่อการเข้ามาของแรงงานเพื่อนบ้านชาวพม่าเองก็สะท้อนมุมมองใน 2 แนวหลักๆ ได้แก่

1) แนวคิดความเกลียดกลัวคนต่างชาติ (Xenophobia)

โดยมุมมองนี้เป็นผลพวงของกระบวนการกล่อมเกลாதงวัฒนธรรมของไทยที่ปลูกฝังชาตินิยม สร้างวีรบุรุษในขณะเดียวกันก็ยึดยึดให้พม่าเป็นศัตรูตลอดกาลของชนชาติไทย ทั้งนี้จากการวิจัยพบว่า การรายงานข่าวภายในประเทศ โดยเฉพาะที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นคนไทย (รายงานข่าวด้วยภาษาไทย) ส่วนใหญ่แล้วจะนำเสนอภาพของแรงงานเพื่อนบ้านชาวพม่าในด้านลบเป็นส่วนใหญ่ โดยจากการศึกษาในรอบปี 2557 ที่ผ่านมามีพบว่า กว่าร้อยละ 90 การรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าจะอยู่ในกลุ่มของข่าวอาชญากรรมหรือไม่ก็ข่าวสังคมที่ตีค่าแรงงานข้ามชาติชาวพม่าเป็นส่วนหนึ่งของผู้ใช้แรงงานที่จำเป็นในอุตสาหกรรมซึ่งข่าวที่นำเสนอในมุมนี้นับว่าอยู่ในรูปแบบการนำเสนอที่เห็นว่า แรงงานข้ามชาติชาวพม่ายังมีสถานะด้อยกว่าและแสวงหาความศิวิไลซ์และชีวิตที่ดีกว่าในประเทศไทย โดยแรงงานกลุ่มดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมและความไม่มั่นคงในวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม โรคระบาด รวมไปถึงการแย่งงานและเบียดบังการใช้ชีวิตในพื้นที่และบริการสาธารณะอีกด้วย

2) แนวคิดสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

สำหรับมุมมองของสื่อมวลชนไทยที่มีต่อแรงงานชาวพม่าตามแนวคิดสิทธิมนุษยชนนี้นับเป็นอีกมุมมองที่

เข้ามาถ่วงดุลกระแสชาตินิยมและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการเข้ามาใช้ชีวิตของแรงงานเพื่อนบ้านชาวพม่าในไทยได้ โดยจากการวิจัยพบว่า บทความที่เน้นการนำเสนอประเด็นสิทธิมนุษยชนของแรงงานพม่าส่วนใหญ่เป็นบทความที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวต่างชาติ หรือคนไทยระดับชนชั้นกลางหรือสูงกว่า โดยเฉพาะกลุ่มที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ โดยจากการประมวลข่าวที่นำเสนอจากสื่อหนังสือพิมพ์ที่ผ่านมาพบการนำเสนอข่าวผู้ใช้แรงงานข้ามชาติชาวพม่าที่เน้นไปในการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนของแรงงานเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีบทความจากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ที่นำเสนอเรื่องราวของแรงงานพม่าในประเทศไทยด้วยหัวเรื่องที่ว่าด้วย 'Searching for a state' และ 'Shattered Dreams' โดยसानิต์สุดา เอกชัย ซึ่งบทความแรกได้รางวัล IFJ Journalism for Tolerance Prize in Southeast Asia เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในแง่มุมมองของความจำเป็นในการดำรงอยู่ โดยตีค่าแรงงานเหล่านี้เป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทย หากแต่การนำเสนอจะเป็นลักษณะของการประมวลตัวเลข สถิติ และการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์แรงงานมากกว่าจะเป็นการเจาะลึกไปยังสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของแรงงานเหล่านี้แต่อย่างใด โดยจากการศึกษาพบว่า การนำเสนอข่าวในประเด็นนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในหนังสือพิมพ์เฉพาะที่เน้นข่าวเชิงธุรกิจอย่าง หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชนชั้นกลางหรือนักธุรกิจในเมือง หาได้เข้าถึงกลุ่มมวลชนคนรับสารส่วนใหญ่ของประเทศไม่

จากการประมวลภาพข่าวที่พยายามนำเสนอสิทธิมนุษยชนของแรงงานพม่าในไทยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นมุมมองของสื่อไทยที่หลุดจากกรอบชาตินิยมตามกระบวนการกล่อมเกลாதางวัฒนธรรมของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม จากการนำเสนอของสื่อข้างต้นจะพบว่า ส่วนใหญ่เป็นสื่อที่มีกลุ่ม

ผู้อ่านหรือผู้ชมเป็นคนต่างชาติหรือเป็นคนไทยที่มีการศึกษา ในขณะที่อีกมุมหนึ่งก็เป็นสื่อที่เน้นการสะท้อนเสียงของตัวแทนผู้ใช้แรงงานเสียเอง ซึ่งยังคงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงผู้ชมผู้อ่านที่เป็นฐานมวลชนระดับประเทศ นอกจากนี้การวิเคราะห์ของ Lisa Brooten ที่มีต่อบทความรางวัลของ สานิต์ สุดาได้ให้ความเห็นว่า บทความดังกล่าวยังคงเป็นมุมมองที่ไม่หลุดจากการแบ่งเขาแบ่งเราในลักษณะของคนในและคนนอกประเทศ โดยมีแนวคิดที่มีกรอบของรัฐไทยเป็นตัวตั้งในการวิเคราะห์ (State-centric) ในขณะเดียวกันก็ยังมองผู้ใช้แรงงานชาวพม่าในฐานะคนนอก (Outsider) เป็นผู้ถูกกระทำ (Passive) และเป็นผู้ที่ไร้สิทธิไร้เสียง (Voiceless) ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า (Brooten, 2006)

2. ทัศนคติของคนไทยต่อแรงงานพม่า: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร

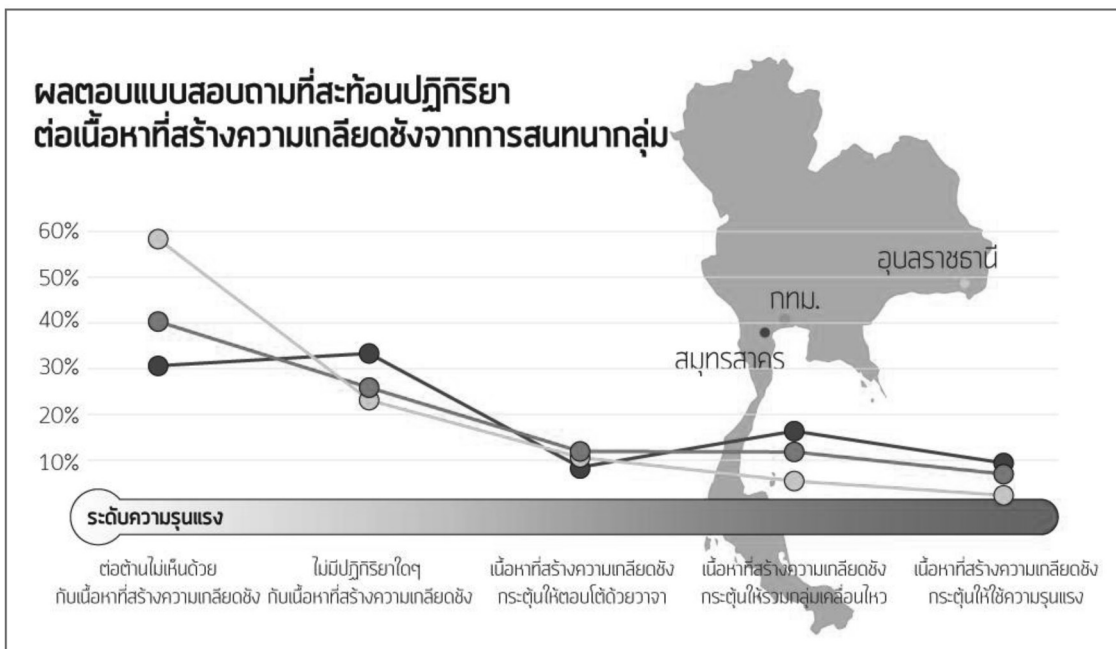
จากการถอดรหัสทัศนคติของสื่อไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติชาวพม่าแล้ว ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาดังทัศนคติรวมถึงปฏิกริยาของคนไทยในพื้นที่ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่า ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการตอบแบบสอบถามทดสอบเชิงทัศนคติ กับชาวบ้าน นักธุรกิจ และเจ้าหน้าที่รัฐจำนวน 9 คน¹ โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ เขตเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานต่างด้าวชาวพม่าอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยผลการศึกษานำมาเปรียบเทียบกับอีกสองพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ จังหวัดอุบลราชธานีและกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ ในการลงพื้นที่สนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 จังหวัด ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมสนทนาจัดทำแบบสอบถามเบื้องต้นก่อนการสนทนาในกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ เ็นจิโอ นิลิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไป เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของแต่ละคนที่เป็นรากฐานของการสร้าง การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ในระดับปัจเจกบุคคล พร้อมกับสำรวจ

¹ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน ประกอบด้วย เพศชาย 6 คน เพศหญิง 3 คน โดยประกอบอาชีพดังต่อไปนี้ 1) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐจำนวน 2 คน 2) นักธุรกิจและผู้ประกอบการจำนวน 3 คน 3) เกษตรกร จำนวน 1 คน 4) แม่บ้านจำนวน 1 คน และ 5) สื่อมวลชนท้องถิ่นจำนวน 2 คน

แนวโน้มการสนับสนุนและต่อต้านอคติทางความเกลียดชังของกลุ่มบุคคลผู้เข้าร่วมสนทนา โดยเน้นพื้นที่การศึกษาไปยังพื้นที่ที่เคยได้รับผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง อย่างกรุงเทพมหานครและอุบลราชธานี รวมถึงพื้นที่ที่มีความตึงเครียดด้านชนชาติและความแตกต่างทางเชื้อชาติ อย่างจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามโดยมีโจทย์ที่ให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ตอบ โดยคำตอบเหล่านั้นจะสะท้อนปฏิกิริยาตอบสนองที่มีต่อเนื้อหาการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง ซึ่งคณะผู้วิจัยนำมาตั้งเป็นคำถาม ทั้งนี้ปฏิกิริยาการตอบสนองที่มีต่อการสื่อสารที่กระตุ้นเร้าความเกลียดชัง (Hate Speech) นั้น ถูกจัดลำดับขั้นจากปฏิกิริยาที่ถูกกระตุ้นเร้าจากน้อยไปสู่มากนับตั้งแต่ ระดับที่ 1 การต่อต้านและไม่เห็นด้วยกับ Hate Speech ระดับที่ 2 การนิ่งเฉย ไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ต่อ Hate Speech ระดับที่ 3 Hate Speech สามารถกระตุ้นเร้าให้บุคคลเห็นด้วยด้วยการตอบโต้กลุ่มเป้าหมายของ Hate Speech ด้วยวาจา ระดับที่ 4 Hate Speech สามารถกระตุ้นเร้าให้บุคคลเห็นด้วยและก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านกลุ่มเป้าหมายของ Hate Speech และ ระดับที่ 5 Hate Speech สามารถกระตุ้นเร้าให้บุคคลเห็นด้วยและพร้อมที่จะก่อ Hate Crime ในลักษณะของการไล่ล่าและปฏิเสธการอยู่ร่วมกันกับกลุ่มที่ตัวเองเกลียดชังได้อันหมายความว่า หากผลการตอบแบบสอบถามได้ระดับที่สูง หมายถึงกลุ่มคนในพื้นที่ดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะถูกกระตุ้นให้ใช้ความรุนแรงจากความเกลียดชังมากขึ้นเท่านั้น

จากการสำรวจเชิงเปรียบเทียบแนวโน้มปฏิกิริยาที่มีต่อการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังของกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดสมุทรสาครเมื่อเทียบกับกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดกรุงเทพมหานครและอุบลราชธานีพบว่า ผู้เข้าร่วมสนทนามาก่อนในจังหวัดอุบลราชธานีและในเขตกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มที่จะต่อต้านและไม่เห็นด้วยกับ Hate Speech ในขณะที่กลุ่มผู้ร่วมสนทนาจากจังหวัดสมุทรสาครกลับมีแนวโน้มที่จะนิ่งเฉย ยอมรับต่อความเกลียดชังได้ ทั้งนี้ที่น่าสังเกตคือ กลุ่มผู้เข้าร่วมจากจังหวัดสมุทรสาครมีสัดส่วนของผู้ที่มีปฏิกิริยาในระดับ 5 ที่ถูก Hate Speech กระตุ้นไปสู่การใช้ความรุนแรงอันเนื่องมาจากความเกลียดชังในความต่างนั้นมีสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ที่ทำการสำรวจ

นอกจากนี้ จากผลการสำรวจผ่านการจัดทำแบบสอบถามยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครมีทัศนคติที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (Hate speech) ที่เน้นไปยังประเด็นความขัดแย้งในด้านเชื้อชาติและชาติพันธุ์ (Race and Nationality) มากกว่าประเด็นความขัดแย้งในด้านศาสนา, การเมือง, เพศสภาพ หรือในประเด็นความต่างอื่นๆ โดยเมื่อศึกษาพร้อมกับผลของการสนทนากลุ่มจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครเห็นว่าการเข้ามาของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติชาวพม่านี้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของตนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากคนกลุ่มนี้ นอกจากจะแย่งงานและสร้างปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่แล้ว ยังเบียดเบียนการใช้บริการสาธารณะต่างๆ ที่ควรเป็นสิทธิของคนไทยในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน โรงพยาบาล ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ รวมไปถึงพื้นที่สาธารณะอื่นๆ ซึ่งสภาพจิตใจของกลุ่มตัวอย่างถือเป็นภาพสะท้อนความหวาดระแวงและความไม่มั่นคงของคนในพื้นที่ภายใต้ทัศนคติที่มองผู้ใช้แรงงานเป็นคนนอก (Outsider) ที่เข้ามาคุกคามการใช้ชีวิตของตน โดยหากจัดอยู่ในทัศนคติที่สะท้อนความเกลียดกลัวคนต่างชาติ (Xenophobia) โดยแม้กลุ่มตัวอย่างจะไม่ได้ระบุว่า สื่อมวลชนมีผลโดยตรงต่อทัศนคติดังกล่าว หากแต่เกิดจากผลพวงของประสบการณ์ตรงที่พบปะและดำเนินชีวิตกับผู้ใช้แรงงานข้ามชาติชาวพม่าจริง ๆ ก็ตาม แต่ด้วยกระบวนการกล่อมเกลாதงวัฒนธรรมผ่านสื่อและข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนในชุมชนและผู้คนในสมุทรสาครนี้เอง นับเป็นอิทธิพลส่วนหนึ่งที่ปูทางให้เกิดทัศนคติของความหวาดระแวงและแปลกแยกกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเกลียดชังและการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังซึ่งระบุว่า ความรุนแรงทางกายภาพอันมีฐานมาจากความเกลียดชังนั้น ส่วนหนึ่งมีต้นเหตุมาจากความหวาดระแวงและความรู้สึกไม่มั่นคงที่โดนคนอีกกลุ่มหนึ่งคุกคาม อันก่อตัวขึ้นเป็น

ความเกลียดชังและพร้อมที่จะใช้กำลังปะทะกับกลุ่มคนนั้นๆ ถึงแม้จะไม่รู้จักหน้าค่าตากันมาก่อน ซึ่งหากนำมาเทียบเคียงกับการลงพื้นที่สำรวจทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครแล้วจะพบว่า แนวโน้มของความหวาดระแวงความรู้สึกไม่มั่นคงของคนในพื้นที่อาจเป็นตัวจุดชนวนนำไปสู่ความเกลียดชังระหว่างคนไทยในพื้นที่และแรงงานข้ามชาติชาวพม่าได้ในอนาคต

สรุป

จากงานวิจัยในข้างต้นทำให้เห็นถึงรากฐานเชิงประวัติศาสตร์ของไทยที่ยังฝังรากลึกในการประกอบสร้างวิบุรุษตามแนว 'ราชาชาตินิยม' ที่มองประเทศพม่าในฐานะของศัตรูทางประวัติศาสตร์ตลอดกาลของชาติ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษาถึงการนำเสนอข่าวสารในสื่อยุคปัจจุบันทำให้พบว่า แม้สื่อมวลชนไทยจะไม่ได้มีเจตนาในการนำเสนอข่าวสารในเชิงชาตินิยมดังกล่าวก็ตาม แต่ด้วยทัศนคติที่ฝังลึกผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทงวัฒนธรรมของไทยในข้างต้นนี้เอง ทำให้การประกอบสร้างภาพลักษณ์ของประเทศพม่าและแรงงานข้ามชาติชาวพม่าที่นำเสนอผ่านสื่อไทยยังคงเป็นในรูปแบบของการมองว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่เหนือกว่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยมีการตีค่าแรงงานพม่าในลักษณะของกลุ่มคนที่ต้องพึ่งพิงพึ่งไทยแต่ฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นมุมมองในเชิงเศรษฐกิจหรือสังคม กล่าวคือหากสื่อมวลชนนำเสนอแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในประเด็นทางเศรษฐกิจก็จะตีค่าเป็นตัวเลขเชิงสถิติในฐานะของปัจจัยการผลิตมากกว่าที่จะคำนึงถึงในฐานะของมนุษย์คนหนึ่ง ในขณะที่หากสื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในประเด็นสังคม โดยส่วนใหญ่ก็จะเน้นไปที่เนื้อหาในเชิงอาชญากรรม ความมั่นคง รวมไปถึงเรื่องการสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นข่าวการเสียชีวิตของแรงงานพม่าที่ลักลอบเข้าประเทศไทย การค้าแรงงานเถื่อน การแย่งบริการสาธารณะ

รวมไปถึงการเป็นต้นเหตุของโรคระบาดต่างๆ ซึ่งนับเป็นการนำเสนอกับที่บ่งบอกถึงทัศนคติและมุมมองของสื่อไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในแง่ลบ โดยมองว่าแรงงานข้ามชาติชาวพม่าเหล่านี้เป็นความจำเป็นของตลาดแรงงานไทย อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของพวกเขาที่มีต้นทุนที่รัฐไทยและคนไทยต้องจ่าย โดยเข้าข่ายเป็นมุมมองที่เห็นว่า แม้จะไม่ชอบแต่แรงงานเหล่านี้ยังมีความจำเป็นอยู่ (Hate but necessary)

อย่างไรก็ตาม ในสื่อบางสำนักที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชนชั้นกลางและผู้มีการศึกษาจะมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแรงงานพม่าในมุมมองที่สะท้อนความสงสัยและเห็นอกเห็นใจในสถานการณ์บ้านเมืองและวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า โดยส่วนหนึ่งมีทัศนคติที่อิงไปตามสื่อตะวันตกที่ชูการต่อสู้เรื่องประชาธิปไตยในพม่า ดังจะเห็นได้จากการที่สื่อไทยชื่นชมความกล้าหาญของ ออง ซาน ซูจี ในฐานะของวีรสตรีที่เป็นตัวแทนของประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกัน มุมมองที่มีต่อประเทศพม่าก็จะมีแนวโน้มที่เห็นว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นโอกาสใหม่โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของภูมิภาค หากแต่เมื่อเจาะลึกลงมาถึงทัศนคติของคนไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติชาวพม่าที่มาทำงานในประเทศไทยแล้วพบว่า ความคิดและทัศนคติที่เหนือกว่าของคนไทยที่มีต่อแรงงานเหล่านั้นก็ยังคงดำรงอยู่ เพียงแต่จะไม่สะท้อนการเหยียดหยามด้านชนชาติที่ชัดเจน หากเป็นการนำเสนอในรูปของการยกระดับมองแรงงานเหล่านี้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ด้วยมุมมองดังกล่าวยังคงแฝงไว้ซึ่งมุมมองที่เหนือกว่าของคนไทยที่มีต่อแรงงานพม่า ว่าแรงงานดังกล่าวยังจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐไทยและคนไทยในประเทศ โดยมีรัฐไทยและคนไทยเป็นผู้ให้ ในขณะที่แรงงานพม่าคือผู้รับที่ยังคงต้องการความช่วยเหลือในฐานะผู้รับที่ต่ำต้อยกว่า

จากการประกอบสร้างมุมมองและทัศนคติของสื่อมวลชนข้างต้น ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่ที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าได้สร้างกรอบคิดและอคติที่อาจเป็นปรปักษ์กับแรงงานเหล่านั้น ทั้งนี้ด้วยการกล่อมเกลามาแนวคิดชาตินิยมที่เห็นว่าตนเหนือกว่าชนชาติของแรงงานเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ประกอบสร้างอคติ การแบ่งเขาแบ่งเรา ซึ่งอาจพัฒนาขึ้นเป็นความเกลียดชังทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรมได้ โดยหากเมื่อใดมีการกระตุ้น ปลุกระดมให้เกิดการกีดกันและเกลียดชังอย่างตั้งใจแล้ว อาจเป็นชนวนที่พัฒนาไปสู่การเผชิญหน้าและความรุนแรงทางกายภาพได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงและแนวโน้มความแตกแยกทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาต่อเพื่อให้เข้าใจถึงความขัดแย้งและความหวาดระแวงระหว่างคนไทยในพื้นที่กับแรงงานข้ามชาติพม่า ทั้งนี้เพื่อให้เราสามารถค้นหาสมดุลระหว่างการอยู่ร่วมกันของคนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม ภายใต้ประชาคมเดียวกันได้อย่างสมบูรณ์

รายการอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2556). *แรงงานต่างด้าว: มนุษย์ล่องหนในประเทศไทย*. 6 พฤษภาคม 2556.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *รายงานการประชุมโครงการเตรียมความพร้อมผู้นำสู่การรวมประชาคม อาเซียน 2015*. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 25 มีนาคม 2553.
- พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล. (2550). จากทฤษฎีสู่การทบทวนบทบาทของผู้ต้องหาที่ชื่อว่า 'สื่อมวลชน' ว่าด้วยกรณีสถานการณ์ความรุนแรงในชายแดนใต้. *รัฐศาสตร์สาร*, ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2550.
- พฤษัช เถาฉวิล. (2553). *นโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติของไทย: จากความเกลียดกลัวคนต่างชาติถึง (เหนือกว่า) สิทธิมนุษยชน*. วารสารสังคมผู้นำโขง, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2553.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2556). สติติแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน. ค้นเมื่อ 30 มกราคม 2556, จาก <http://wp.doe.go.th/wp/index.php>
- อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์, จรัมพร ให้อายอง และกัญญา อภิพรชัยสกุล, (2553). *ชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติใน 11 จังหวัดสำคัญในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553*. ประชากรและสังคม, 2554.
- Brooten, L. (2006). Cross-Cultural Communication Empowerment: *Burmese and Thai Media Activities*. An International Conference on Inter-Asia Culture, Communication, Conflict and Peace. Chulalongkorn University, July 28-29, 2006.
- Brooten, L. (2013). *Human Rights Discourse and the Development of Democracy in a Multi-ethnic State*. *Asian Journal of Communication*. Vol. 14, No.2, September 2004. 174-191.
- Chachavalpongpun, P. (2012). *Embedding Embittered History: Unending Conflict in Thai-Cambodia Relations*. *Asian Affairs*. March 2012.
- Chantavanich, S. (2012). *Myanmar Migrants to Thailand and Implications to Myanmar Development*. Policy Review Series on Myanmar Economy, No. 07, October 2012.
- Schlesinger, P. (1991). *Media, State and Nation: Political Violence and Collective Identities*. London: SAGE Publications.